

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

چشم انداز میان مدت مشارکت اقتصادی زنان و مردان در مناطق مختلف جهان

پیش‌بینی‌های سازمان جهانی کار نشان می‌دهد در سال ۲۰۱۸، میانگین نرخ بیکاری زنان در جهان ۶ درصد خواهد بود که تقریباً ۰٫۸ واحد درصد بیشتر از نرخ بیکاری مردان است. در این سال نسبت نرخ بیکاری زنان به مردان ۱٫۲ خواهد بود که انتظار می‌رود این نسبت تا سال ۲۰۲۱، در کشورهای توسعه یافته ثابت باقی بماند ولی در کشورهای در حال توسعه و نوظهور افزایش خواهد داشت که نشان‌دهنده تضعیف جایگاه نسبی زنان در بازار کار جهانی است.

به طور کلی، نرخ مشارکت نیروی کار زنان و مردان ۱۵ ساله و بیشتر به روند کاهشی بلند مدت خود ادامه می‌دهد. این نرخ در سال ۲۰۱۸ به ۶۱٫۸ می‌رسد و طی دهه گذشته ۱٫۴ واحد درصد کاهش یافته است. نرخ مشارکت زنان نسبت به مردان با سرعت کمتری در حال کاهش است که نتیجه آن کاهش جزئی شکاف جنسیتی (تفاوت بین نرخ مشارکت زنان و مردان) است. اما نکته قابل توجه این است که به طور متوسط در سراسر جهان، احتمال رشد مشارکت زنان در بازار کار کمتر از مردان است. نرخ مشارکت ۴۸٫۵ در صدی زنان، ۲۶٫۵ واحد درصد از مردان پایین تر است (جدول ۱). در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال ۱۹۹۰، شکاف جنسیتی در نرخ مشارکت در بازار کار، ۲ واحد درصد کمتر شده است.

علاوه بر این، تفاوت معناداری میان دسترسی زنان به بازار کار در کشورهای مختلف بر حسب مراحل متفاوت توسعه یافتگی وجود دارد. شکاف جنسیتی میان زنان و مردان در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در حال کاهش، اما در کشورهای نوظهور همچنان روبه افزایش است. به طوری که شکاف جنسیتی در این کشورها در سال ۲۰۱۸، در سطح ۳۰٫۵ درصد قرار داشته و ۰٫۵ واحد درصد از سال ۲۰۰۹ افزایش یافته است. پیش بینی می‌شود این روند تا سال ۲۰۲۱ نیز ادامه داشته باشد و نرخ مشارکت زنان با سرعت بیشتری نسبت به مردان کاهش یابد (جدول ۱). بنابراین به نظر می‌رسد در کشورهای نوظهور زنان در زمینه دستیابی به فرصت‌های شغلی راه طولانی‌تری در مقایسه با مردان دارند. چنین روندی این واقعیت را منعکس می‌کند که تعداد زیادی از زنان جوان در این کشورها وارد حوزه تحصیلات رسمی شده‌اند که زمان ورود آنها را به بازار کار به تاخیر می‌اندازد. در واقع از اوایل دهه ۱۹۹۰ شکاف جنسیتی میان جوانان ۱۵-۲۴ ساله در کشورهای نوظهور در حال بیشتر شدن است؛ در حالی که شکاف جنسیتی در مشارکت آموزشی به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است.

انتظار می‌رود در آینده نزدیک شکاف جنسیتی در کشورهای عربی، آفریقای شمالی و آسیای جنوبی نیز عمدتاً به دلیل نرخ مشارکت بسیار پایین زنان در بازار کار، همچنان بالا باقی بماند.

پیش بینی می شود در سال ۲۰۱۸، شکاف جنسیتی بازار کار در کشورهای نوظهور تقریباً دو برابر کشورهای توسعه یافته و نسبت نرخ بیکاری زنان به مردان نیز در کشورهای در حال توسعه بیشتر از کشورهای نوظهور و کشورهای توسعه یافته باشد.

جدول ۱- روند و سطح نرخ مشارکت نیروی کار و نرخ بیکاری بر حسب جنسیت، ۲۰۲۱-۲۰۰۹

کشور / منطقه	نرخ مشارکت نیروی کار (درصد) و شکاف جنسیتی ^۱ (درصد امتیاز)		نرخ بیکاری (درصد) و نسبت نرخ بیکاری زنان به مردان	
	مردان	زنان	شکاف (مردان-زنان)	نسبت (نرخ زنان/نرخ مردان)
	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸-۲۰۲۱	۲۰۱۸
جهان	۷۵	۴۸,۵	▲	▲
کشورهای در حال توسعه	۸۱,۱	۶۹,۳	▲	▲
کشورهای نوظهور	۷۶,۱	۴۵,۶	▲	▲
کشورهای توسعه یافته	۶۸,۰	۵۲,۴	▲	▲
آفریقای شمالی	۷۱,۹	۲۱,۹	▲	▲
جنوب صحرائی آفریقا	۷۴,۰	۶۴,۷	▲	▲
آمریکای لاتین و کارائیب	۷۷,۱	۵۱,۵	▲	▲
آمریکای شمالی	۶۷,۹	۵۵,۸	▲	▲
ایالات عربی	۷۷,۲	۱۸,۹	▲	▲
آسیای شرقی	۷۴,۷	۵۹,۱	▲	▲
آسیای جنوب شرقی و آرام	۷۹,۴	۵۶,۵	▲	▲
آسیای جنوبی	۷۹,۰	۲۷,۶	▲	▲
اروپای شمالی، جنوبی و غربی	۶۳,۴	۵۱,۶	▲	▲
اروپای شرقی	۶۷,۰	۵۱,۸	▲	▲
آسیای مرکزی و غربی	۷۳,۵	۴۵,۱	▲	▲

پیش بینی می شود شکاف در مشارکت نیروی کار (نسبت نرخ بیکاری) بیش از ۰,۱ واحد درصد افزایش یابد.

منبع: ILO

پیش بینی می شود شکاف در مشارکت نیروی کار (نسبت نرخ بیکاری) ۰,۱ واحد درصد باشد.

پیش بینی می شود شکاف در مشارکت نیروی کار (نسبت نرخ بیکاری) بیش از ۰,۱ واحد درصد کاهش یابد.

* ارقام درج شده در ستون شکاف جنسیتی، واحد درصد اختلاف میان نرخ مشارکت نیروی کار زنان و مردان را نشان می دهد (البته ارقام گرد شده است).

نرخ مشارکت و نرخ بیکاری زنان ایران در سال ۱۳۹۶ به ترتیب معادل ۱۶ درصد و ۱۹,۸ درصد بوده که در مقایسه با میانگین کشورهای در حال توسعه بسیار نامطلوب است. همچنین نرخ بیکاری و مشارکت مردان ایران هم در سال ۱۳۹۶ به ترتیب برابر با ۱۰,۲ درصد و ۶۴,۵ درصد اعلام شده که از وضعیت خوبی برخوردار نیست. شکاف جنسیتی بین زنان و مردان ایرانی هم در سال ۱۳۹۶ حدود ۴۸,۵ واحد درصد است که ۱,۸ برابر میانگین جهانی و ۴,۱ برابر کشورهای در حال توسعه است.

^۱ تفاوت بین نرخ مشارکت زنان و مردان

کاهش شکاف جنسیتی در بازار کار مستلزم اقدامات جامعی به ویژه برای زنان است که انجام این اقدامات در نهایت منجر به بهبود رفاه جامعه خواهد شد.

- در کشورهای در حال توسعه و نوظهور، همچنان چالش انتقال از مشاغل غیر رسمی به سمت مشاغل رسمی به ویژه در رابطه با زنان رو ستایی در بخش کشاورزی بی پاسخ مانده است. متنوع سازی اقتصاد (هم در فعالیتهای کشاورزی و هم در غیر کشاورزی)، در دستیابی به سطح بالایی از رسمی سازی موثر خواهد بود. متنوع سازی درآمد نیز به کاهش فقر کمک خواهد کرد.
- تقویت نقش زنان در برخورداری از آموزش های رسمی و حرفه ای و همچنین بهره برداری از برنامه های کارآفرینانه برای پشتیبانی از هدایت زنان به سمت مشاغل رسمی، ضروری است.
- ارتقای اثربخشی سیاست های عمومی برای حمایت از خانواده از طریق توسعه پوشش خدمات مرتبط با فرزندان و ترویج توزیع مسئولیت های خانوار به تمام اعضای خانوار (و حتی در صورت امکان بر روی آحاد جامعه) باید مورد توجه قرار گیرد.
- به طور کلی، فعالیت تمام کشورها و تمامی گروه های ذینفع (به ویژه دولت، کارفرما و اتحادیه های تجاری) باید در جهت دستیابی به برنامه ای برای توسعه پایدار باشد که متضمن ایجاد شغل های باکیفیت برای زنان باشد ضمن اینکه تبعیض را هم در محیط کار و هم در آموزش کاهش داده و فشار نامتناسب مسئولیت های خانواده که در حال حاضر بخش اعظم آن بر دوش زنان است را توزیع کند.